

LEPOSLOVJE IN FOLKLORA V POUČEVANJU SLOVENSKEGA JEZIKA (PLOVDIVSKA UNIVERZA, BOLGARIJA)

Pri poučevanju slovenskega jezika na lektoratu slovanskih jezikov na Univerzi v bolgarskem mestu Plovdiv predavateljica uporablja svetovno leposlovno književnost (poezijo, prozo, dramatiko – npr. Antoine de Saint-Exupery), dela slovenskih pisateljev in pesnikov (V. Vodnik, A. T. Linhart, F. Prešern, J. Jurčič, D. Kette, O. Župančič, T. Šalamun, V. Mokrin Pauer, A. Ihan itd.) in tudi besedila iz svetovne (H. C. Andersen itd.) in slovenske slovstvene folklore. Primerna ilustracija za predstavitev slovenske ljudske umetnosti je branje in prevajanje različnih tekstov iz slovenske ljudske zakladnice (iz zbirke Glasovi, pesmi, pravljice, pogovori, frazeologija).

Bolgarija, Plovdivska univerza, slovenski lektorat, svetovna in slovenska književnost, svetovna in slovenska folklor, vloga literature in narodnega izročila v poučevanju književnega jezika

In the teaching of Slovene language within a Slavic languages lectureship at the university in the Bulgarian town of Plovdiv, the lecturer makes use of world literature (poetry, prose and drama – e.g. Antoine de Saint-Exupery), works by Slovene writers and poets (Vodnik, Linhart, Prešeren, Jurčič, Kette, Župančič, Šalamun, Mokrin Pauer, Ihan and so on), and texts from world (Andersen etc.) and Slovene literary folklore. A suitable way of presenting Slovene folk writing is the reading and translating of various texts from the Slovene folk treasury (from the collection *Voices*, poems, fairy tales, dialogues, phraseology).

Bulgaria, Plovdiv University, Slovene lectureship, world and Slovene literature, world and Slovene folklore, the role of literature and national tradition in the teaching of literature

0 V zadnjih letih se bolgarska družba, intelektualci in študentje jezikoslovja vse bolj zanimajo za Slovenijo. To je popolnoma razumljivo, saj se Slovenija odpira svetu, njena kultura, literatura in umetnost pa vse bolj aktivno vstopajo v duhovni prostor evropskih dežel. Jasno je, da je poznavanje Slovenije kot države, njenih enkratnih naravnih lepot, slovenskega značaja ter kulture nemogoče brez poznavanja slovenščine. Najboljša pomočnika pri spoznavanju težkega in zaradi tega toliko bolj privlačnega slovanskega jezika sta literatura in ljudsko izročilo. S tema ključema se odpirajo vrata slovanske identitete, ki so jih ustvarile nadarjene osebnosti in mojstri peresa kot npr. Primož Trubar, Anton Tomaž Linhart, France Prešeren, Oton Župančič, Josip Jurčič, Dragotin Kette, Ivan Cankar ter številni drugi pisatelji, pesniki, dramatiki. V svojem prispevku bom predstavila nekatere proble-

me ter vlogo literature in ljudskega izročila pri predavanjih slovenščine na lektoratu slovenskega jezika na Filozofski fakulteti Plovdivske univerze v študijskih letih 2002–2006. Za slovenščino se zanimajo v glavnem dodiplomski študenti srbskega, hrvaškega, poljskega, češkega in ruskega jezika s književnostmi, pa tudi magistranti slovanskih jezikov z literaturami.

Uporaba besedne umetnosti in ljudskega slovstva v učnem procesu v osnovnih in srednjih šolah je sicer praksa, ki se nadaljuje tudi na visokih šolah. Njena uspešnost je dokazana, pri učenju maternega in tujih jezikov se s tovrstno prakso dosegajo odlični rezultati. Lingvostilistična analiza slovenskih avtorskih in ljudskih umetniških tekstov pomaga ne samo pri usvajanju slovenščine, ampak ima tudi širši pomen, saj nudi mnogo različnih znanj – predavatelj na interdisciplinarni način predstavlja umetniški tekst, prek posameznega teksta seznanja študente z ustvarjalnostjo pisatelja ali pesnika, z značilnostmi njegovega osebnega sloga, s stilistiko njegovih del, z literarnim obdobjem, ki mu pripada (simbolizem, sentimentalizem, realizem), itd.

1 Pri svojem delu tako uporabljam odlomke posameznih leposlovnih del različnih žanrov in obdobji; bolgarskim študentom je tako npr. zelo zanimivo obdobje reformacije in protestantizma v Sloveniji. Menim, da je koristno, če študentje vedo, kdo je Primož Trubar (da je prav on avtor prvih dveh slovenskih knjig in utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika), kaj je protestantska pridiga, protestantski slog, protestantske ideje v besedilu *Proti zidavi cerkva* itd. V slovenskem lektoratu npr. govorimo tudi o Juriju Dalmatinu, prevajalcu Biblije v slovenščino (1584), o Adamu Bohoriču, avtorju prve slovenske slovnice z naslovom *Zimske urice* in bohoričice, in o Janezu Svetokriškem, predstavniku baročne literature.

Iz obdobja slovenske romantike prevajamo lirске pesmi Franceta Prešerna, ki je najslavnejši slovenski romantik, npr. 7. sonet (Orfejev mit) iz *Sonetnega venca*, *Zdravljico* itd. Pozorni smo na narodnostne ideje, ki jih izraža v svoji liriki, in na renesanso slovenskega pesništva, ki jo prinaša. Prešerna primerjamo z drugimi slavniimi slovanskimi pesniki, npr. s Hristom Botevom iz Bolgarije, Aleksandrom Puškinom iz Rusije, Adamom Mickiewiczem iz Poljske, Vukom Karadžićem iz Srbije.

Najpomembnejši avtor obdobja med romantiko in realizmom, ki ga obravnavamo, je Josip Jurčič, avtor prvega slovenskega romana *Deseti brat*. Prebiramo posamezne izseke iz romana, pri čemer smo pozorni na uporabo jezika: meščanskega in kmečkega.

Na lektoratu obravnavamo tudi lirična prozna dela slovenske moderne, npr. liriko Dragotina Ketteja, prebiramo pesem *Na trgu* kot primer slovenske podoknice ali serenade. Opozarjamo na njene zvočne učinke, metaforiko, personifikacijo. Ustavljamo se pri Otonu Župančiču, njegovih pesmih *Duma* in *Z vlakom*, pri čemer poudarjamo osvobodni ritem verza in bogastvo motivov (opise slovenske narave, pomladi, opisa slovenske hiše idr.). Ustavljamo se tudi pri Cankarjevi prozi, na

primer pri začetku romana *Na klancu, Tek za vozom*. Cankarja primerjamo z Ivanom Vazovom, starosto bolgarske literature in avtorjem prvega bolgarskega romana.

Za predstavitev slovenskega ekspresionizma se ustavimo pri pesmi *Slutnja* Srečka Kosovela. Ta je zanimiva zaradi neglagolskih stavkov, razsekanega ritma in opisov kraških lepot.

Izbiramo pa na lektoratu tudi različna dela iz sodobne slovenske literature, lirične in prozne tekste različnih generacij pesnikov in pisateljev: Svetlane Makarovič, Milana Jesiha, Vide Mokrin Pauer, Petra Semoliča, Suzane Tratnik, Marka Kravosa in drugih. Za učenje slovenščine so izrednega pomena neposredni stiki bolgarskih študentov s slovenskimi ustvarjalci, pisatelji in pesniki, ki prihajajo v Bolgarijo na literarne večere. Takšen je bil npr. obisk pesnikov Braneta Mozetiča, Vide Mokrin Pauer, Petra Semoliča, Toneta Škrjanca in Vere Pejovič leta 2003. Načrtujemo tudi druge literarne večere, ki bodo v Bolgariji promovirali slovensko literaturo, in sicer predstavitev dveh slovenskih avtorjev, Suzane Tratnik in Alojza Ihana, ter predstavitev pesniških zbirk Vide Mokrin Pauer in Braneta Mozetiča, ki sem ju prevedla v letih 2005 in 2006 (Томова 2005, 2006).

2 Slovensko ljudsko slovstvo izraža ljudsko razmišljanje, modrost, etiko in estetiko. Na predavanjih, ki vključujejo ljudsko izročilo, prav tako beremo in prevajamo odlomke znanih ljudskih pesmi, kot je npr. *Lepa Vida*, ena najlepših slovenskih tragičnih ženskih balad, pa slovenske ljudske pravljice, ki jih najdemo v zbirki Glasovi (npr. *Noč ima svojo moč*, 1995; *Farice*, 1998).

Uporaba ljudskih tekstov ima nekaj ciljev:

1. seznanjati študente s posebnostmi slovenskih narečij in ljudskega govora, kot so preprosti narečni jezik, pomanjševalnice, okrasni pridevki, ponavljanje, inverzija itd.;
2. učiti jih primerjave motivov, podob, vsebin in pesniških sredstev med slovenskim in bolgarskim ljudskim izročilom, v nekaterih primerih pa tudi primerjave z ljudskim izročilom drugih slovanskih narodov – češkim, poljskim, hrvaškim, ruskim itd. Seveda se najde mnogo tipoloških podobnosti in razlik, ki so privlačne za mlade jezikoslovce;
3. poglobljati in širiti poznavanje slovenske narodne ustvarjalnosti.

Pri branju in poslušanju neprirejenih narečnih tekstov ugotavljamo izredno slabo razumevanje vsebine. Zaradi tega je potrebna predstavitev slovenskega ljudskega izročila v slovenskem knjižnem jeziku.

3 Dramatika s svojimi posebnimi izraznimi sredstvi, dialogom in govorno besedo ima prav tako pomembno vlogo pri študiju slovenščine. Na lektoratu na Plovdivski univerzi posegamo predvsem po komediji, ki ustvarja živahno vzdušje med študenti. Eno najprimernejših del za to je komedija *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* Antona Tomaža Linharta. Njen jezik je preprost, a živ in bogat z ljudskimi pregovori in raznovrstnimi besednimi zvezami, in se opira na gorenjski dialekt.

Študentje sami odkrivajo podobnosti med Linhartovo komedijo in deli bolgarskega komediografa Dobra Vojnikova ter deli ruskega komediografa Denisa Ivanoviča Fonvizina. Na lektoratu pa smo pripravili tudi prevod *Velikega briljantnega valčka* Draga Jančarja, ki nam je služil kot primer moderne groteskne drame.

4 Zelo pomembno vlogo pri poučevanju slovenščine pa ima tudi prevajanje svetovne književnosti in ljudskega izročila v slovenščino. Uporabljamo metodo že znanega oz. metodo asociacije: ko študenti prevajajo delo kakega svetovnega avtorja iz slovenščine v bolgarščino, so njihovi prevodi kvalitetnejši kot običajno, saj pri prevajanju uporabljajo različne izkušnje. Zelo prijetno je prevajanje *Malega princa* Antoina de Saint-Exupérya, ker študenti poznajo vsebino in z lahkoto prevedejo približno tri četrtine teksta. Enako uspešno prevajajo primere iz svetovne klasike, npr. Andersenovo pravljico *Deklica z vžigalicami* ali pa druge znane ljudske pravljice, npr. *Pepelko*, *Snegujčico*, *Rdečo kapico* itd.

V slovenskem lektoratu na Plovdivski univerzi vlada posebno vzdušje, izmenjujejo se mnenja in uporablja znanje različnih slovanskih jezikov, ki so osnovna študijska smer posameznih študentov slavistike. Uporabljamo preizkušeno metodo primerjav, npr. tako, da se slovenska beseda ali izraz primerja z enakimi v drugih jezikih. Ime *Pepelka* v slovenščini je *Pepeljaška* v bolgarščini, *Pepeljuga* v srbsščini in *Zoluška* v ruščini; *zvit* v slovenščini je *hiter* v bolgarščini in *hitrij* v ruščini. *Roži* se v bolgarščini reče *cvete*, v srbsščini *cvjet*, v ruščini pa je roža *gobec*. Tovrstne primerjave so koristne za vse slaviste, ker z njihovo pomočjo spoznavajo slovansko leksiko, spodbujajo pa primerjave pri študentih tudi radovednost za različne pomenne določenih leksemov.

Na koncu lahko ugotovimo, da so leposlovni in ljudski teksti pri študiju slovenščine na Plovdivski univerzi, ki nosi ime Paisija Hilendarskega, bolgarskega renesančnega pisca in avtorja znane slovansko-bolgarske zgodovine (*Istorija Slavjanobolgarska*, 1762), pomembno sredstvo pri spoznavanju slovenskih posebnosti in slovanskega duha. V pomoč pa so tudi pri osebnotnem razvoju bodočih bolgarskih jezikoslovcev – slavistov – in njihovem približevanju vsečloveškim vrednotam ter bogastvu evropskih kultur.

Literatura

- CANKAR, Ivan, 1991: *Na klancu*. Ljubljana: DZS.
- GRIČNIK, Anton, 1998: *Farice. Haloške folklorne pripovedi*. Ljubljana: Kmečki glas.
- GRIČNIK, Anton, 1995: *Noč ima svojo moč, bog pa še večjo*. Ljubljana: Kmečki glas.
- JESENOVEC, Ana, LENARDIČ, Jaka, 2005: *Poklicna matura. Književnost*. Kamnik: ICO d.o.o.
- JURČIČ, Josip, 1997: *Deseti brat*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- KORUN, Barbara, 2003: *Zapiski iz podmizja*. Ljubljana: Apokalipsa.
- KOS, Janko, 2002: *Pregled slovenskega slovstva*. Ljubljana: DZS.

- KRAKAR VOGEL, Boža, 2006: Recepcija odlomka v primerjavi z recepcijo kratke pripovedi pri književnem pouku. *Slovenska kratka pripovedna proza* (Obdobja 23 – Metode in zvrsti). Ur. I. Novak Popov. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- LINHART, Anton Tomaž, 1997: *Ta veseli dan ali Matiček se ženi*. Ljubljana: DZS.
- МОКРИН ПАУЕР, Vida, 2004: *Modrice*. Ljubljana: Aleph.
- ŠKRJANEC, Tone 2004: *Baker*. Ljubljana: LUD Šerpa.
- ŽUPANČIČ, Oton, 1963: *Izbrane pesmi*. Ljubljana: MK.
- ТОМОВА, Елена, 2005: Вида Мокрин-Пауер. *Поэзия*. София: Карина М.
- ТОМОВА, Елена, 2006: Бране Мозетич. *Банални неща*. София: Карина М.